

INNHold

1	Innledning.....	2
2	Mål, oppdrag og styringsparametere for 2017.....	2
3	Andre forutsetninger og krav.....	7
3.1	Koordinering med andre aktører	7
3.2	Kommunikasjon og informasjon	7
4	Rapportering og resultatoppfølging	7
4.1	Rapportering til statsregnskapet	7
4.2	Risiko- og vesentlighetsvurderinger	7
4.3	Årsrapport	8
5	Budsjett og fullmakter	8
5.1	Fond for CO ₂ -håndtering	8
5.2	Kap. 1840 CO ₂ -håndtering.....	9
5.2.1	Gassnova SF	9
5.2.2	Tilskudd til Teknologisenter for CO ₂ -fangst på Mongstad	9
5.3	Forslag om budsjettendringer og omprioriteringer.....	10
6	Tildeling	11

1 Innledning

Olje- og energidepartementet viser til Prop. 1 S (2016-2017) og Innst. 9 S (2016-2017). Departementet har på dette grunnlaget utarbeidet et oppdragsbrev som gir de økonomiske rammene for Gassnova SF i 2017 og en nærmere beskrivelse av mål, styringsparametre og rapporteringskrav.

Gassnovas formål og hovedoppgaver er:

1. Forvalte statens interesser knyttet til CO₂-håndtering og gjennomføre de prosjektene som foretaksmøtet bestemmer.
2. Gi råd til OED i spørsmål vedrørende CO₂-håndtering.
3. Bidra til teknologiutvikling og kompetanseoppbygging gjennom konkrete CO₂-håndteringsprosjekter og gjennomføring av CLIMIT-programmet. Foretaksmøtet har besluttet at Gassnova skal forvalte statens interesser i Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad (TCM).

Gassnova har i mandat av 8. desember 2016 fått ansvar for gjennomføringen av konseptstudier og forprosjektering av fullskala CO₂-håndtering, jf. vedlegg 3. Ansvaret for de prinsipielle og overordnede beslutningene i prosjektet er lagt til en styringsgruppe med departementet som leder og Gassnova som medlem.

Gassnova skal være en faglig rådgiver for departementet i arbeidet med CO₂-håndtering og skal legge til rette for å realisere nytte og gevinster av de ulike oppgavene foretaket har. Gassnova skal søke å oppnå synergieffekter mellom de ulike oppgavene foretaket har.

2 Mål, oppdrag og styringsparametere for 2017

Gassnovas hovedmål er å fremme teknologiutvikling og kompetanseoppbygging for kostnadseffektive og framtidsrettede løsninger for CO₂-håndtering.

Til hvert delmål og oppdrag er det satt opp styringsparametre, som setter krav til hvilken informasjon departementet ønsker på det relevante området i årsrapporten.

CLIMIT-demo

CLIMIT er et program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Programmet omfatter Norges forskningsråds støtteordning for forskning og utvikling (FoU-delen) og Gassnova SFs støtte til utvikling og demonstrasjon (Demo-delen).

Olje- og energidepartementet er opptatt av at CO₂-håndteringsteknologier raskere når markedet og tas i bruk. Gassnova bes, i samarbeid med Norges forskningsråd, om å vurdere og synliggjøre hvordan nye og eksisterende tiltak innenfor rammen av CLIMIT-programmet kan bygge opp under dette.

Gassnova har koordineringsansvar for og leder av sekretariatsfunksjonen som ivaretas i fellesskap med Norges forskningsråd. Et programstyre for programmet, oppnevnt av Olje- og energidepartementet, vedtar programplaner, utlysningstekster og tilsagn om tilskudd etter innstilling fra Gassnova og Norges forskningsråd, jf. vedlegg 1 Mandat for programstyret til CLIMIT-programmet.

Gassnova organiserer søknadsprosesser og legger fram for CLIMITs programstyres kvalitetssikrede innstillinger om bevilgningsvedtak samt eventuelle avvikssaker som fordrer programstyrevedtak. Gassnova følger opp prosjekter i tråd med programstyrets beslutning og vedtatte prosedyrer. Gassnova skal bistå programstyret gjennom forberedelse av utkast til programplan og utlysninger og faglig underlag til diskusjoner.

Gassnova skal gjennom sitt ansvar for demonstrasjonsdelen av CLIMIT gi økonomisk støtte til utvikling og demonstrasjon av teknologier for CO₂-håndtering som bidrar til:

Delmål	Styringsparametre
<ul style="list-style-type: none"> – utvikling av kunnskap, kompetanse, teknologi og løsninger som kan gi viktige bidrag til kostnadsreduksjoner og bred internasjonal utbredelse av CO₂-håndtering 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Beskrivelse av prosjektporteføljen og hvordan nye prosjekter som er innvilget støtte følger opp programplan.</i> – <i>Beskrive hvordan prosjektene kvantitativt og/eller kvalitativt har bidratt til:</i> <ul style="list-style-type: none"> – <i>kvalifisering av nye tekniske løsninger eller teknologikomponenter</i> – <i>kompetanseutvikling i teknologiske og industrielle miljøer</i> – <i>kommersialisering og internasjonal spredning av løsninger og kompetanse</i> – <i>kostnadsreduksjoner og/eller ytelsesforbedringer i verdikjeden</i>
<ul style="list-style-type: none"> – utnyttelse av nasjonale fortrinn og utvikling av ny teknologi og tjenestekonsepser med kommersielt og internasjonalt potensial 	

Regelverk for tilskudd til utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering følger i vedlegg 2.

Gassnova skal også:

Oppdrag	Styringsparametre
<ul style="list-style-type: none"> – i samarbeid med Norges forskningsråd gjennom CLIMIT-programmet legge til rette for deltakelse i et ERA-NET Cofund ACT 	<i>Beskrive gjennomført arbeid</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Løpende kartlegge behov og ta nødvendige initiativer knyttet til utviklingen av teknologier for CO₂-håndtering 	<i>Beskrive gjennomført kartleggingsarbeid og eventuelle initiativ som er tatt av Gassnova</i>
<ul style="list-style-type: none"> – i samarbeid med Norges forskningsråd gjennom CLIMIT-programmet støtte opp om bruk av ECCSEL 	<i>Beskrive gjennomført arbeid</i>
<ul style="list-style-type: none"> – i samarbeid med Norges forskningsråd vurdere og synliggjøre hvordan nye og eksisterende tiltak innenfor rammen av CLIMIT-programmet kan bygge opp under at CO₂-håndterings-teknologier raskere når markedet og tas i bruk 	<i>Beskrive gjennomført arbeid</i>
<ul style="list-style-type: none"> – vurdere hvordan CLIMIT-programmet kan bidra til gevinstrealisering av fullskalaprojektet. 	<i>Beskrive gjennomført arbeid</i>

Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad (TCM)

Hovedmålet med Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad (TCM) er å bidra til teknologiutvikling for økt utbredelse av CO₂-fangst globalt. Teknologisenteret er etablert med mål om å skape en arena for langsiktig og målrettet utvikling, testing og kvalifisering av teknologi for CO₂-fangst og bidra til internasjonal spredning av disse erfaringene, slik at kostnader og risiko for fullskala CO₂-fangst kan reduseres. Gassnova ivaretar statens eierandel i TCM DA under gjeldende deltakeravtale, blant annet gjennom deltakelse i og ledelse av TCM DAs selskapsmøte. Det legges opp til at Gassnova fortsatt skal ha en sentral rolle i oppfølgingen av TCM ved en videreføring av driften.

Eventuelle avtaler om overdragelse av statens eierandeler skal godkjennes av Olje- og energidepartementet, jf. brev av 1. juli 2013. Rekruttering av eventuelle nye deltakere i TCM DA skal skje i tråd med regelverket for offentlig støtte, jf. ESAs godkjenning av støtte til teknologiselskapet av juli 2008.

Gassnova har sammen med Statoil og Shell forhandlet frem rammer for videreføring av teknologisenteret, i første omgang i tre år etter at nåværende avtale løper ut i august 2017. Anleggene og dagens teknologisenter foreslås delt i to selskaper, ett driftsselskap og ett eierselskap. Eierskapet i driftsselskapet, og fordeling av driftsutgifter og utgifter til investeringer, fordeles med 80 prosent til staten og 10 prosent hver til Statoil og Shell. Staten vil eie 100 prosent av eierselskapet for anleggene. Nærmere ramme og avtaleverk for videreføring konkretiseres og ferdigstilles i dialog med departementet. Budsjettmessige og administrative konsekvenser må være avklart senest innen 1. mars 2017, jf. punkt 5.3.

Gassnova skal:

Delmål	Styringsparametere
<ul style="list-style-type: none"> – legge til rette for at statens deltakelse i teknologisenteret kan nyttiggjøres best mulig blant annet gjennom kunnskapsspredning og teknologiutbredelse, slik at kostnader og risiko ved fullskala CO₂-fangst kan reduseres 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Redegjør for resultater fra gjennomførte testkampanjer i 2017 og hvordan disse er publisert og kommet andre brukere til nytte.</i> – <i>Beskriv hvordan TCM har tilført kunnskap og erfaring til andre prosjekter.</i> – <i>Redegjør for status og muligheter for å rekruttere nye deltakere/eiere.</i>
<ul style="list-style-type: none"> – legge til rette for en langsiktig og god utnyttelse av anleggene og den etablerte infrastrukturen ved at nye teknologileverandører benytter teknologisenteret for å teste alternative teknologier 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Redegjør for status og gi en vurdering av ressursbruken så langt i prosjektperioden og videre planer.</i> – <i>Redegjør for status og planer for større modifikasjoner og nye investeringer ved teknologisenteret.</i> – <i>Redegjør for status og muligheter for å tiltrekke seg teknologileverandører som vil teste ved anlegget og andre aktører som ønsker å bidra til teknologiutvikling. .</i>
<ul style="list-style-type: none"> – i samråd med departementet ferdigstille avtaleverk for videre drift av teknologisenteret etter at eksisterende deltakeravtale løper ut i august 2017 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Beskriv hvordan nytt avtaleverk for TCM er fulgt opp og implementert.</i>

Gassnova skal også:

Oppdrag	Styringsparametre
– følge opp avtaleverket for TCM, herunder ivareta statens interesser i TCM	– <i>Gi en oversikt over status og vurdering av ressursbruken, herunder effektivisering av driften, så langt i prosjektperioden sammenstilt med TCM sitt arbeidsprogram og tilhørende budsjett.</i>
– på vegne av staten følge opp låneavtalen med TCM DA	– <i>Beskriv hvordan låneavtalen med TCM DA er fulgt opp.</i>
– vurdere hvordan TCM kan bidra til gevinstrealisering av fullskala-prosjektet, herunder erfaring med å håndtere konfidensiell informasjon samtidig som man skal bidra til kunnskapsdeling og teknologi-samarbeid.	– <i>Beskrive gjennomført arbeid</i>

Fullskala CO₂-håndtering

Planlegging av fullskala CO₂-håndteringsprosjekter er viktig for å realisere Gassnovas formål. Det vises for øvrig til mandat for gjennomføring av konsept- og forprosjekteringsstudier av fullskala CO₂-håndtering i Norge, jf. vedlegg 3. Formålet med studiene er å optimalisere og detaljere tekniske løsninger og økonomisk modell fram mot konseptvalg, legge grunnlaget for innstillingen til konseptvalg og å forberede et fullstendig underlag som grunnlag for investeringsbeslutning for realisering og drift av en CO₂-håndteringskjede. Det er en overordnet forutsetning at fullskalaprojekt blir så kostnadseffektivt som mulig, slik det er definert i mandat av 8. desember 2016 (vedlegg 3). Studiene skal inneholde klassifiserte estimater for investerings- og driftskostnader, herunder utgifter til planlegging frem til investeringsbeslutning. Effektmålet for satsingen på CO₂-håndtering er delt i fire elementer:

- 1) Prosjektet skal gi kunnskap som viser at det er mulig og trygt å gjennomføre fullskala CO₂-håndtering
- 2) Prosjektet skal gi produktivetsgevinster for kommende prosjekter gjennom lærings- og skalaeffekter
- 3) Prosjektet skal gi læring om regulering av og insentiver for CO₂-håndteringsaktiviteter.
- 4) Prosjektet skal etablere markedsaktører, videreutvikle leverandører og gi næringsutvikling.

En viktig del av arbeidet med fullskala CO₂-håndtering er å identifisere gevinster fra et første demonstrasjonsprosjekt. Gassnova skal gjennomføre en systematisk prosess for å identifisere og synliggjøre gevinster fra fullskala CO₂-håndtering, samt legge planer for hvordan disse gevinstene kan realiseres. Arbeidet med gevinstrealisering skal ta utgangspunkt i effektmålet for satsingen. Arbeidet med gevinstrealisering gjennomføres i samarbeid med industriaktørene, CLIMIT, TCM og andre relevante eksterne aktører og institusjoner. Gassnova skal innen 15. juni 2017 levere en plan for gevinstrealiseringsarbeidet.

Fullskala CO₂-håndteringsprosjektet er ledet av en styringsgruppe sammensatt av Gassnova og Olje- og energidepartementet. Departementet leder styringsgruppen. I tillegg til ansvaret for gjennomføringen av prosjektet, slik det er definert i mandat av 8. desember 2016, skal Gassnova legge fram en anbefaling om organisering av utbyggings- og driftsfasen av en hel CO₂-håndteringskjede for styringsgruppen. Arbeidet skal bygge på føringene i mulighetsstudiearbeidet. Gassnova skal også bistå departementet i arbeidet med utbyggings- og driftsavtalene med bakgrunn i foretakets industrielle kompetanse og kunnskap om CO₂-håndtering.

Gassnova skal:

Oppdrag	Styringsparametere
<ul style="list-style-type: none"> – har ansvar for at det gjennomføres konseptstudier og forprosjektering for en hel CO₂-håndteringskjede med CO₂-fangst, -transport og -lagring 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Redegjør for gjennomførte studier, status og resultater av arbeidet.</i> - <i>Legge fram grunnlag for konseptvalg for fangst og transport iløpet av tredje kvartal 2017.</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Fremlegge en rangering av fangstprosjektene etter avtalte kriterier før inngåelse av studiekontrakter og ved konseptvalg. 	<p><i>Redegjør for kostnadseffektiviteten i prosjektet</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> – Støtte departementet i arbeidet med å lage forhandlingsstrategi og delta i forhandlingene om avtaler for støtte til investering og drift 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Redegjør for gjennomført arbeid.</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Identifisere, planlegge og realisere gevinster for å maksimere nytten av prosjektet 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Levere plan for gevinstrealisering, inkludert tiltak for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid innen 15. juni 2017.</i> - <i>Redegjør for hvordan Gassnovas øvrige ansvarsområder kan brukes i dette arbeidet.</i>
<ul style="list-style-type: none"> – vurdere organisering av utbyggings- og driftsfasen for et fullskala CO₂-håndteringsprosjekt, herunder hvilke oppgaver staten bør ha. 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Levere anbefaling om organisering av utbyggings- og driftsfasen innen 1. mars 2017</i>

3 Andre forutsetninger og krav

3.1 Koordinering med andre aktører

Departementet legger til grunn at Norges forskningsråd, Norges vassdrags- og energidirektorat, Oljedirektoratet, Enova og Gassnova kostnadsfritt gis innsyn i, og eventuelt mulighet til å delta i, hverandres programmer og prosjekter som finansieres med tildelinger fra Olje- og energidepartementet. Partene må selv avklare nærmere hvilke programmer og prosjekter dette kan gjelde og på hvilken måte dette skal foregå. Kunnskap om miljøeffekter ved CO₂-håndtering skal stilles til rådighet for relevante myndighetsorganer.

Olje- og energidepartementet og det amerikanske energidepartementet (DoE) har en samarbeidsavtale om forskning og utvikling, som per i dag har hovedvekt på CO₂-håndtering. Gassnova og Norges forskningsråd vil være ansvarlig for å følge opp arbeidet i fellesskap.

3.2 Kommunikasjon og informasjon

Det er viktig å ha god kontakt og informasjonsflyt mellom Gassnova og departementet. Det er viktig at det er god gjensidig kunnskap om og kjennskap til forestående hendelser av positiv så vel som negativ art. Det er spesielt viktig at Gassnova i god tid varsler om saker som kan bli store, vanskelige eller kontroversielle.

Gassnova skal gjennom sin kommunikasjon bidra aktivt til å realisere gevinster fra fullskalaprojektet, Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad og CLIMIT-programmet. Gassnova skal synliggjøre oppnådde resultater, og på den måten bidra til økt informasjon og kunnskap om CO₂-håndtering.

4 Rapportering og resultatoppfølging

Frister for rapportering og datoer for planlagte møter i 2017 er angitt i vedlegg 4.

4.1 Rapportering til statsregnskapet

Gassnova skal rapportere til statsregnskapet **innen den 15. i påfølgende måned** om innestående på oppgjørskontoen til Fond for CO₂-håndtering i Norges Bank gjennom innsending av en likvidrapport, jf. punkt 4.1 i Instruks for økonomistyring av Fond for CO₂-håndtering. Likvidrapporten skal oversendes til Direktoratet for økonomistyring med kopi til departementet, jf. vedlegg 5.

Departementet fastsetter nærmere krav til rapportering og frister i forbindelse med avslutning av statsregnskapet for 2017.

4.2 Risiko- og vesentlighetsvurderinger

Gassnova skal **innen 1. november 2017** oversende en særskilt redegjørelse av overordnede risiko- og vesentlighetsvurderinger. Punkt 5.2 i Instruks for økonomistyring av Fond for CO₂-håndtering legges til grunn for rapportering av risiko- og vesentlighetsvurderinger for hele Gassnovas virksomhet.

Gassnova skal i forbindelse med eiermøtene rapportere om vesentlige endringer i risiko- og vesentlighetsvurderingene, samt status for tiltak og kontrollaktiviteter som er iverksatt for å bringe disse risikofaktorene ned til et akseptabelt nivå.

4.3 Årsrapport

Gassnova skal **innen 15. mars 2018** oversende en samlet årsrapport for virksomheten i 2017, med kopi til Riksrevisjonen. Årsrapporten skal publiseres på Gassnovas nettsider så snart årsberetning og årsregnskap for Gassnova SF og årsregnskap for Fond for CO₂-håndtering er godkjent av foretaksmøtet.

Krav til innhold i årsrapporten følger i vedlegg 6. Gassnova må påse at foretakets årsrapport gir et dekkende bilde av virksomheten for året 2017.

5 Budsjett og fullmakter

Gassnova har ansvar for å planlegge virksomheten i 2017 slik at mål og resultatkrav oppnås innenfor de budsjettmessige rammene som er gitt i dette brev, jf. § 9 i Reglement for økonomistyring i staten og punkt 2 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

I henhold til § 12 i lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004, har Riksrevisjonen rett til å kreve informasjon, innsyn og kontroll med at midlene nyttes i samsvar med forutsetningene.

Det er viktig at Gassnova sørger for organisering, utvikling og bruk av virkemidler som gir effektiv bruk av ressursene. Virksomheten skal vektlegge effektivitet, prioritering og håndtering av nye utfordringer og oppgaver innenfor budsjettammene.

5.1 Fond for CO₂-håndtering

Budsjettert ramme for Fond for CO₂-håndtering som stilles til disposisjon for Gassnova i 2017 er som følger:

	Kroner
A Inngående balanse i Fond for CO ₂ -håndtering per 1.1.2017	459 623 000
B Overføring til Fond for CO ₂ -håndtering	94 236 000
C Sum	553 859 000
D Forpliktelser ved utgangen av 2016	293 363 000
E Budsjettert disponibel ramme for Fond for CO₂-håndtering for 2017	260 496 000

Ad. punkt A: Fond for CO₂-håndtering sine samlede midler, inntående på fondets konto i Norges Bank, per 1.1.2017.

Ad. punkt B: Andel av bevilgning under kap. 1840, post 50 som overføres til Fond for CO₂-håndtering.

Ad. punkt D: Forpliktelser som er pådratt i 2016 eller tidligere, og som skal dekkes i senere budsjettår.

Ad. punkt E: Gassnova gis fullmakt til å pådra forpliktelser for Fond for CO₂-håndtering innenfor ovennevnte disponible ramme. Det understrekes at utbetalingen av midler må holdes innenfor disponible midler på fondet.

Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad

Av innestående midler i Fond for CO₂-håndtering er inntil 100 mill. kroner satt av til å dekke utgifter til modifikasjon, vedlikehold og videreutvikling av Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad. Rammen utgjør statens andel av utgiftene. Gassnova forestår utbetalinger innenfor disponibel budsjettramme.

5.2 Kap. 1840 CO₂-håndtering

Post	Betegnelse	Kroner
70	Gassnova SF, <i>kan overføres, kan nyttes under post 74</i>	436 619 000 ¹
	<i>Administrasjonstilskudd</i>	106 619 000
	<i>Fullskala CO₂-håndtering</i>	330 000 000
71	Tilskudd til Teknologisenter for CO ₂ -fangst på Mongstad, <i>kan overføres</i>	617 000 000

¹ Inkludert merverdiavgift

Renter og avdrag fra TCM DA anslås til henholdsvis 4 mill. kroner og 330 mill. kroner i 2017.

5.2.1 Gassnova SF

Tilskudd vil bli utbetalt på bakgrunn av oversendt elektronisk faktura i EHF-format til departementets organisasjonsnummer 977 161 630. Administrasjonstilskuddet skal deles opp i minst fire terminbeløp.

Administrasjonstilskudd

Tilskuddet skal benyttes til deltakelse og ivaretagelse av statens interesser knyttet til CO₂-håndtering og virksomhet i tilknytning til dette, herunder ivaretagelsen og forvaltningen av midlene fra Fond for CO₂-håndtering. Dette inkluderer utgifter til egen organisasjon og kjøp av ekstern spisskompetanse mv. Av tilskuddet er 12 mill. kroner øremerket Gassnovas oppfølging av statens interesser i Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad (TCM) i 2017.

Gassnova kan fakturere TCM for de tjenester som foretaket yter til TCM.

Fullmakt

Gassnova gis fullmakt til å pådra forpliktelser for inntil 20 mill. kroner utover tildelingen for å holde driften stabil og effektiv.

Fullskala CO₂-håndtering

Det er satt av 330 mill. kroner til arbeidet med konsept- og forprosjekteringstudier av mulige fullskala demonstrasjonsanlegg for CO₂-håndtering i Norge. Det skal utarbeides en særskilt regnskapsoversikt for de øremerkede midlene, jf. punkt 4.3.

5.2.2 Tilskudd til Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad

Tilskudd dekker statens andel av driftsutgiftene til Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad (200 mill. kroner inkludert merverdiavgift) og utgifter til avdrag og renter på lån (417 mill. kroner inkludert merverdiavgift). Tilskuddet skal holdes adskilt fra selskapets regnskap.

Det vises til pågående arbeidet med nytt ramme- og avtaleverk (jf. kap. 2 TCM), dette må tas hensyn til i endelig finansielt oppsett for nytt eier- og driftsselskap for TCM, herunder kostnadsfordeling mellom selskapene.

Tilskuddet vil bli utbetalt på bakgrunn av oversendt betalingsanmodning i pdf-format til postmottak@oed.dep.no. Betalingsanmodningen må tydelig merkes med formål og beløp.

Gassnova skal ha separat bankkonto for transaksjoner knyttet til tilskuddet til Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad som håndteres gjennom Gassnova. Renteinntekter som opptjenes på denne bankkontoen skal tilbakeføres til Olje- og energidepartementets konto 7694 05 17105 etter utgangen av regnskapsåret.

5.3 Forslag om budsjettendringer og omprioriteringer

Gassnova SF

Eventuelle forslag om større budsjettendringer og større omprioriteringer i første og andre halvår som Gassnova ikke kan håndtere innenfor tildelte budsjettammer eller ved bruk av egne fullmakter, må fremmes for Olje- og energidepartementet innen henholdsvis **1. mars og 19. september 2017**.

Eventuelle forslag skal inneholde:

- En redegjørelse for endringene.
- Hvilke tiltak som er gjennomført for å begrense eventuell utgiftsøkning.
- Forslag til inndekning for eventuell utgiftsøkning.
- Redegjørelse for hvordan endringene isolert sett påvirker 2018-budsjettet.

Administrasjonstilskudd

Gassnova skal **innen 19. september 2017** oversende regnskap per 31. august og en prognose for resten av året. Eventuelle avvik mellom tildelt ramme og revidert prognose for 2017 skal forklares. Det oppdaterte budsjettet vil danne grunnlag for vurdering av utbetaling av gjenværende administrasjonstilskudd (inkludert øremerket beløp til Gassnovas oppfølging av statens interesser i Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad) for 2017.

Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad

Under følger en oversikt over leveranser knyttet til oppdateringer av anslag på kap. 1840, post 71 og kap. 4840, post 80 og 86 for 2017.

Leveranse	Tidspunkt	Oppdaterte anslag	Sammenlignet med
Oppdatering av budsjett for 2017	1. mars	Anslag på regnskap for 2017	Oppdragsbrev for 2017
Oppdatering av budsjett for 2017	10. oktober	Leveransen skal inneholde følgende: <ul style="list-style-type: none"> – regnskap per 30.9 – prognose for 4. kvartal – justert årsprognose	Oppdragsbrev for 2017, ev. supplerende oppdragsbrev av juni 2017

Det vises til brev av 10. november 2016 når det gjelder utarbeidelse av budsjettmateriale for budsjettåret 2018 og langtidsbudsjett for perioden 2019-2021.

6 Tildeling

Under henvisning til ovennevnte og Reglement for statlig økonomistyring §§ 7 og 8, vil Olje- og energidepartementet med dette meddele at Gassnova SF for 2017 disponerer bevilgninger, fullmakter og gis tilskudd som beskrevet i dette brevet, jf. Stortingets vedtak av 14. desember 2016.

-
- Vedlegg 1: Mandat for programstyret for CLIMIT-programmet
  - Vedlegg 2: Regelverk for tilskudd til utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering
  - Vedlegg 3: Mandat for gjennomføring av konsept- og forprosjekteringsstudier - fullskala CO₂-håndtering i Norge
  - Vedlegg 4: Frist for rapportering og datoer for planlagte møter i 2017
  - Vedlegg 5: Rundskriv R-10/2016 Rapportering til statsregnskapet for 2017
  - Vedlegg 6: Krav til innhold i årsrapport

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Mandat for programstyret til CLIMIT-programmet

**Fastsatt av Olje- og energidepartementet,
med endringer senest 23.september 2015**

1 Innledning

CLIMIT er et program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering. Hovedmålet med programmet er å bidra til å utvikle teknologi og løsninger for CO₂-håndtering.

Programmet omfatter Norges forskningsråds støtte til forskning og utvikling (FoU-delen) og Gassnova SFs (heretter benevnt Gassnova) støtte til utvikling og demonstrasjon (Demo-delen). Gassnova har koordineringsansvar for sekretariatsfunksjonen som ivaretas i fellesskap av Gassnova og Norges forskningsråd. Programstyret oppnevnes av Olje- og energidepartementet.

CLIMIT-programmet finansieres gjennom bevilgninger over statsbudsjettet til Norges forskningsråd og midler fra Fond for CO₂-håndtering som forvaltes av Gassnova. FoU-delen følger de vanlige retningslinjer for FoU-programmer som forvaltes av Norges forskningsråd, mens Olje- og energidepartementet har fastsatt regelverk for Gassnovas forvaltning av tilskudd til utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering (Demo-delen).

Dette mandatet gir de overordnede føringer fra Olje- og energidepartementet til programstyret for CLIMIT-programmet. Olje- og energidepartementet kan endre mandatet ved behov.

2 Styrets oppnevning og sammensetning

Olje- og energidepartementet oppnevner programstyret og styrets leder. Styret skal ha inntil 10 medlemmer, hvorav 1 styreleder og 2 varamedlemmer. Samtlige innkalles til alle programstyremøter. Vervene som varamedlemmer skal rulleres mellom styremedlemmene (unntatt styreleder). Programstyret skal selv utpeke en nestleder. Departementet skal ha en observatør i programstyret.

Styremedlemmene er personlig oppnevnt og sitter ikke som representant for organisasjoner. Styremedlemmene kan ikke benytte stedfortreder.

Programstyret er beslutningsdyktig når antall medlemmer (styre- og varamedlemmer) som er habile og kan avgi stemme er fire eller mer. Vedtak fattes normalt ved konsensus. Dersom konsensus ikke oppnås, fattes vedtak ved alminnelig flertall. Varamedlemmer har stemmerett når dette er nødvendig for å gjøre styret beslutningsdyktig. Ved stemmelikhet er programstyreleders stemme avgjørende.

Programstyreleder skal påse at programstyret er beslutningsdyktig når beslutninger skal tas. Programstyreleder skal videre forsikre seg om at gjeldende regler om habilitet og andre relevante saksbehandlingsrutiner er fulgt. Programstyret følger Norges forskningsråds etiske retningslinjer ved behandling av FoU-søknader og Gassnovas etiske retningslinjer ved behandling av demo-søknader.

Programstyret skal i utgangspunktet avholde fem møter årlig. Ytterligere møter kan avholdes dersom programstyreleder finner det hensiktsmessig, eller når et flertall av medlemmene ber om det. Sekretariatet innkaller til møter i samråd med styrets leder og sørger for at sakliste og sakspapirer sendes ut senest fem arbeidsdager før møtet. Norges forskningsråd og Gassnova kan, ved behov, be om å få møte med programstyret.

Det skal føres referat fra programstyremøtene, og disse legges fram til godkjenning i påfølgende programstyremøte.

Programstyremedlemmer vil få godtgjørelse for sitt arbeid i henhold til Norges forskningsråds regler for honorar og godtgjørelser.

3 Programstyrets rolle og oppgaver

Programstyret skal utarbeide hensiktsmessige resultatmål og satsingsområder for realisering av mål for programmet. Dette skal reflekteres i programplaner og utlysningstekster som vedtas av programstyret. Gassnova og Norges forskningsråd skal påse at resultatmål og satsingsområder er innenfor Olje- og energidepartementets overordnede mål og føringer for programmet. Programstyret gir tilsagn om tilskudd etter innstilling fra Gassnova og Norges forskningsråd i samsvar med regelverk for programmet og eventuelle andre føringer fra Olje- og energidepartementet. Gassnova og Norges forskningsråd er på sine respektive programområder ansvarlige for at formalkrav knyttet til tilskuddsforvaltningen blir oppfylt. Norges forskningsråd og Gassnova inngår kontrakter for henholdsvis FoU- og Demo-delen etter at vedtak om støtte foreligger fra programstyret.

Gassnova og Norges forskningsråd bistår programstyret gjennom forberedelse av underlag til diskusjoner og innstilling til beslutninger gjennom en felles sekretariatsfunksjon ledet av Gassnova.

Programstyret må sørge for et godt kunnskapsgrunnlag for sin egen aktivitet. Programstyret skal gjøre seg kjent med programporteføljen og påse at programaktiviteten har en fornuftig innretning og omfang. Programstyret skal sørge for en god sammenheng mellom forskning og demonstrasjon, og at programmet er godt koordinert med andre tilgrensende programmer og aktiviteter i Norges forskningsråd og Gassnova. Programstyret bør holde seg godt orientert om internasjonale aktiviteter som har betydning for programmet.

Programstyret forventes å gi Gassnova og Norges forskningsråd faglige råd for utviklingen av CLIMIT-programmet, herunder ta initiativ til å formidle innspill, ideer og impulser om viktige utviklingstrekk innen området. Olje- og energidepartementet, Norges forskningsråd og Gassnova skal videre kunne trekke på programstyret for å få nødvendige innspill og råd for øvrig. Programstyret skal legge til rette for at resultater fra programmet formidles til relevante målgrupper på egnet måte.

Programstyret bør løpende vurdere sin egen aktivitet, og skal påse at utlysninger, søknadsbehandling, vedtak, prosjektoppfølgning og formidlingsaktivitet er godt kvalitetssikret.

4 Fullmakter

Programstyret har fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til forsknings-, utviklings- og demonstrasjonsprosjekter og til å sette av midler til internasjonale samarbeidsprosjekter/-programmer innenfor rammer gitt i tildelings-/oppdragsbrev og regelverk for CLIMIT-programmet.

Programstyret kan ta initiativ til anskaffelse av ekstern bistand for å fremskaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for å sikre høy kvalitet i programgjennomføringen.

Programstyret kan gi programstyreleder og/eller sekretariatet fullmakt til å yte mindre støttebeløp innenfor en gitt ramme som vedtas av Programstyret.

Regelverk for tilskuddsordning

Utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering (Fond for CO₂-håndtering)

Fastsatt av Olje- og energidepartementet, med endringer senest 10.september 2015

1 Innledning

CLIMIT er et program for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering, administrert i samarbeid mellom Gassnova SF (heretter benevnt Gassnova) og Norges forskningsråd. Gassnova er tilskuddsforvalter for demonstrasjonsdelen av CLIMIT (heretter kalt CLIMIT-demo). Dette innebærer at Gassnova er ansvarlig for at formalkrav knyttet til tilskuddsforvaltning, inkludert dette regelverk, blir oppfylt.

Regelverket for tilskudd til utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering – CLIMIT-demo er fastsatt av Olje- og energidepartementet med grunnlag i midlene i Fond for CO₂-håndtering. Regelverket er utarbeidet i henhold til § 6 i Reglement for økonomistyring i staten og kapittel 6 i Bestemmelser om økonomistyring i staten. Reglement for og Bestemmelser om økonomistyring i staten er overordnet dette regelverk.

Olje- og energidepartementet oppnevner et programstyre for CLIMIT-programmet som beslutter programplaner, utlysningstekster og tildeling av støtte basert på innstilling fra Gassnova og Norges forskningsråd. Programstyrets beslutninger om tilskudd skjer i samsvar med dette regelverks punkt 2-4 og eventuelle andre føringer fra Olje- og energidepartementet.

Gassnova har koordineringsansvar for sekretariatsfunksjonen som ivaretas i fellesskap mellom Gassnova og Norges forskningsråd.

Gassnova inngår kontrakter om støtte fra CLIMIT-demo. Rolledelingen mellom Gassnova, Norges forskningsråd og programstyret er nærmere i beskrevet i mandat for programstyret.

2 Mål for ordningen

Hovedmålet med CLIMIT er å bidra til å utvikle teknologi og løsninger for CO₂-håndtering. CLIMIT-demo skal gi økonomisk støtte til utvikling og demonstrasjon av teknologier for CO₂-håndtering som bidrar til:

- utvikling av kunnskap, kompetanse, teknologi og løsninger som kan gi viktige bidrag til kostnadsreduksjoner og bred internasjonal utbredelse av CO₂-håndtering.
- utnyttelse av nasjonale fortrinn og utvikling av ny teknologi og tjenestekonsepser med kommersielt og internasjonalt potensial.

3 Kriterier for måloppnåelse

Søknad eller innstilling om tilskudd skal opplyse om hvordan tiltaket vil understøtte målet med ordningen. Søknaden/innstillingen skal omtale målene i punkt 2 og foreslå hvilke måleparametere som vil bli benyttet for å verifisere resultatene av tiltaket. Tilskuddsmottakere

skal pålegges individuelle rapporteringskrav som er egnet til å belyse resultatene og hvordan tiltaket har understøttet målsettingene ved ordningen.

4 Kriterier for tildeling av tilskudd

4.1 Tildelingskriterier – berettigede søkere

Støttemottaker må være en ansvarlig juridisk person, og utføre en aktivitet som bidrar til verdiskaping i Norge i form av enten teknologiutvikling eller kompetanseoppbygging innenfor formålet med CLIMIT.

4.2 Tildelingskriterier – typer støtteberettigede tiltak og absolutte vilkår

CLIMIT-demo skal støtte utvikling og demonstrasjon av kunnskap, kompetanse, teknologi og løsninger for:

- CO₂-fangst før, under eller etter kraftproduksjonen eller i industrielle prosesser
- kompresjon eller annen håndtering av CO₂
- transport av CO₂
- langtidslagring av CO₂ i form av injeksjon og deponering
- bruk av CO₂ som medfører langtidslagring

Støtte til prosjekter for utvikling og demonstrasjon av teknologi knyttet til CO₂-håndtering med fangst, transport og lagring av CO₂ kan gis til seks typer prosjekter:

- a. Teknisk-økonomiske mulighetsstudier der en ny teknologi vurderes enkeltvis eller i en verdikjede med tanke på å belyse teknologiens tekniske og kommersielle potensial
- b. Støtte til uttesting av teknologi i pilotskala. Dette kan for eksempel være enkeltstående prosesstrinn.
- c. Støtte til demonstrasjonsanlegg: Forsøk med testing og drift av anlegg i teknisk eller halvindustriell skala der formålet er å ta frem data som kan belyse teknologiens ytelse, driftsoptimalisering, tilgjengelighet og pålitelighet. Tekniske og økonomiske dimensjonerings- og skaleringsdata for investering og drift av fullskala anlegg, samt grunnlag for tilgjengelighets-, pålitelighets- og ytelsesgarantier som stilles av leverandør skal belyses.
- d. Utvikling av kommersialiserbare tjenestekonsepter eller metodeverk direkte relatert til CO₂-håndtering og som er nødvendig for å realisere fullskala CO₂ fangst og lagring.
- e. Mindre støtte til faglig nettverksbygging og kompetansespredning der dette har en klar faglig og internasjonal forankring.
- f. Støtte til internasjonale prosjekter der aktiviteten delfinansieres av EU-programmer og/eller nasjonale programmer med tilsvarende formål som CLIMIT i andre land.

Støtten vil bli gitt i samfinansiering med technologieiere eller andre kilder, og vil bli gitt under forutsetning om at prosjektet er fullfinansiert.

Støtte vil kun bli gitt til fremtidig arbeid og kan ikke gis med tilbakevirkende kraft. Tilskudd baseres på budsjett utarbeidet med basis i de til enhver tid gjeldende regler for utregning av timepriser gitt av Norges forskningsråd.

Gassnova skal ikke ha eierskap til resultater som fremkommer.

4.3 Tildelingskriterier – rammer for statsstøtte

Tilskudd, herunder maksimale støttesatser og større enkelttildelinger, skal være innenfor statsstøtteregverkets rammer.

Statsstøtteregverket begrenser tillatt støtteintensitet, jf. EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for statsstøtte til FoUoI ("FoUoI retningslinjene").

Tilskudd skal være innenfor statsstøtteregverkets rammer for kumulasjon av støtte, jf. FoUoI retningslinjene kap. 4.

Gassnova kan tildele støtte med en støtteintensitet over grensene som er fastsatt i FoUoI-retningslinjene. Slik støtte skal hjemles direkte i EØS-avtalen artikkel 61(3) c og krever individuell notifikasjon til og godkjenning fra ESA.

4.4 Tildelingskriterier - vurdering av søknadene

Gassnova yter tilskudd til tiltak basert på en vurdering av tiltakets art, søker, støttebehov og hvor godt tiltaket kan bidra til at tilskuddsordningen oppnår sine mål. Støtten vil bli spesifisert i en kontrakt mellom Gassnova og mottaker av støtten.

Følgende kriterier skal tillegges vekt i søknadsbehandlingen:

- Kommersielt potensial: Teknologiene skal ha kommersielt potensial. Med dette menes utsikter til lønnsomhet, markedsmuligheter, forretningskonsept, realisme i forretningsplaner mv. Det markedsmessige potensialet skal være utredet og dokumentert gjennom forskningsarbeid, forstudier eller markedsanalyser. Herunder skal det belyses at utviklingen av teknologien kan være lønnsom så vel for leverandør som for bruker, og kapital- og driftskostnader skal hensyntas. Prosjektet skal ha hensiktsmessige samarbeidskonstellasjoner som styrker muligheten for markedsintroduksjon, dette omfatter industriell deltakelse fra leverandører og brukere nasjonalt og internasjonalt.
- Faglig grunnlag: Prosjekter som støttes i en prototyp- og demonstrasjonsfase skal være teknologisk kvalifisert gjennom dokumentasjon av forskning og utviklingsvirksomhet og gode resultater i laboratorieskala.
- Utløsende: Statsstøtte til FoU skal stimulere foretak til å utføre forskning og utvikling i tillegg til sin daglige virksomhet. Den offentlige støtten skal være utløsende for det omsøkende prosjekt, dvs. bidra til å utvide forskningens omfang i størrelse eller anvendelsesområde eller til en raskere gjennomføring av prosjektet, jf. FoUoI retningslinjene kap. 4.
- Verdiskaping i Norge: Prosjektet skal bidra til verdiskaping i Norge i form av enten teknologiutvikling eller kompetanseoppbygging innenfor formålet med CLIMIT
- Plan for gjennomføring: Hensiktsmessig prosjektplan, prosjektfinansiering, prosjektorganisering og metodeverk for prosjektgjennomføringen som sannsynliggjør fullføring av prosjektet. Søker og prosjektdeltakeres evne til gjennomføring og egenfinansiering.

5 Rapportering, oppfølging og kontroll

5.1 Rapportering fra tilskuddsmottaker

Resultatrapportering skal utformes slik at man kan etterprøve i hvilken grad støtteordningen har bidratt til:

- Kvalifisering av nye tekniske løsninger eller teknologikomponenter
- Kompetanseutvikling i teknologiske og industrielle miljøer
- Kommersialisering av løsninger og kompetanse
- Kostnadsreduksjoner og/eller ytelsesforbedringer i verdikjeden
- Reduksjon av CO₂-utslipp
- Næringsutvikling
- Kraftproduksjon

Tilskuddsordningen er etablert med sikte på en langsiktig satsing. Som vilkår for tildeling vil tilskuddsbrevet spesifisere rapporteringskrav som skal belyse om tilskuddets formål er oppnådd, jf. krav til måleparametere angitt i punkt 3 Kriterier for måloppnåelse.

Tilskuddsmottaker skal rapportere følgende informasjon:

- Tilskuddsmottaker må ved prosjektslutt oversende en rapport til Gassnova som redegjør for hvordan støtten er benyttet. Prosjektrapporten skal omfatte hvilke tiltak som er gjennomført og hvilke resultater som er oppnådd iht til rapporteringskriterier og måleparametere som er fastsatt i tilskuddsbrevet og eller søknaden.
- Tilskuddsmottaker må ved prosjektslutt oversende en oversikt som viser hvordan tiltaket er finansiert og som spesifiserer utgiftene ved gjennomføringen av tiltaket. Ved særskilt krav i tilskuddsbrevet, skal prosjektrengskapet være attestert av revisor.

Frist for rapportering fastsettes av Gassnova. Gassnova kan fastsette krav om interimrapportering i tilskuddsbrevet.

Tilskudd kan bli avkortet i mangel av tilfredsstillende rapportering. Tilskuddsmottaker kan også bli pålagt å tilbakebetale hele eller deler av tilskuddet dersom støtten ikke har blitt anvendt i samsvar med forutsetningene.

5.2 Rapportering til departementet

Rapportering til departementet følger krav fastsatt i instruks for økonomistyring av Fond for CO₂-håndtering og årlige oppdragsbrev.

5.3 Internkontroll hos Gassnova

For å sikre korrekt saksbehandling ved tildeling og utbetaling av tilskudd, skal Gassnova ha systemer, rutiner og tiltak som blant annet har til oppgave å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler.

Tiltakene skal bidra til å sikre korrekt:

- registrering av faste data
- søknadsbehandling, herunder dokumentasjon av beregningsresultater
- registrering av gitte tilsagn om tilskudd, navn, beløp, intensitet, sektor, insentiveffekt jf. FoUoI Retningslinjene punkt 119.
- utbetaling av tilskudd til rett mottaker og til rett tid
- registrering i regnskapet
- behandling av dokumentasjon fra tilskuddsmottaker

5.4 Kontroll av informasjon fra tilskuddsmottaker

Gassnova skal kontrollere informasjon mottakeren sender inn som har betydning for Gassnovas beregning av tilskuddsbeløp og beslutning om tildeling (ved søknad). Gjennomførte kontrolltiltak skal dokumenteres på en tilfredsstillende måte.

Gassnova skal videre kontrollere rapporter som tilskuddsmottakeren senere sender inn om måloppnåelsen, jf. punkt 5.1. Kontrollen skal vurderes i forhold til målet med ordningen. Kontrollen skal ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene ved kontrollen.

Gassnova skal kartlegge henholdsvis risiko for at det oppstår feil på grunn av problemer med fortolkning av tilskuddsvilkårene og risiko for uregelmessigheter. Ut fra en vurdering av det samlede risikonivå og hva som er de vesentligste risikomomentene, skal det vurderes hvilke kontrollpunkter som er mest aktuelle, og hvem som skal foreta kontrollen.

5.5 Revisorattestasjon

Gassnova kan stille krav til attestasjon fra autorisert revisor vedrørende regnskapsmessige forhold eller andre nærmere spesifiserte oppfølgingskriterier.

6 Evaluering

Departementet og Gassnova skal sørge for at det gjennomføres evalueringer for å få informasjon om tilskuddsordningen er effektiv med tanke på ressursbruk, organisering og fastsatte mål. Frekvens og omfang på evaluering av tilskuddsordningen bestemmes etter en vurdering av kvaliteten på øvrig styringsinformasjon, tilskuddsordningens risiko og vesentlighet samt kost nytte betraktninger. Olje- og energidepartementet skal ved utgangen av året orientere Riksrevisjonen dersom tilskuddsordningen er blitt evaluert.

7 Øvrige bestemmelser

Når det gjelder regler for kunngjøring, søknad og tilskuddsbrev vises det til kapittel 6 i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

For tilskuddsvirksomheten gjelder forvaltningslovens bestemmelser med visse unntak. For avgjørelser knyttet til tilskuddsvirksomheten gjelder ikke forvaltningslovens regler om begrunnelsesplikt. Slike avgjørelser kan ikke påklages hva gjelder skjønnsutøvelsen. Det vises i denne sammenheng til forskrift til forvaltningsloven (forvaltningslovforskriften) §§ 21 bokstav f og 30 bokstav d.

Mandat for gjennomføring av konsept- og forprosjekteringsstudier – fullskala CO₂-håndtering i Norge

1. Bakgrunn og formål

Gassnovas idéstudie «Utredning av mulige fullskala CO₂-håndteringsprosjekter i Norge» fra mai 2015 identifiserte flere utslippskilder og lagerlokasjoner som kan være teknisk egnet for CO₂-håndtering og industrielle aktører som kan være interessert i å delta i videre studier. Arbeidet ble videreført gjennom en mulighetsstudiefase. Mulighetsstudiene som ble ferdigstilt 4. juli 2016 konkluderer med at fangst, transport og lagring av CO₂ er teknisk gjennomførbart og at en CO₂-håndteringskjede kan være i drift tidligst i 2022. Neste fase i prosjektet vil være en konseptfase, etterfulgt av en forprosjekteringsfase som skal lede fram til at et grunnlag for investeringsbeslutning kan legges fram høsten 2018.

Dette mandatet gjelder gjennomføring av konseptfasen og en eventuell forprosjekteringsfase av fullskala CO₂-håndtering i Norge. Formålet med konseptstudiene og forprosjekteringen er å optimalisere og detaljere tekniske løsninger og økonomisk modell fram mot konseptvalg, legge grunnlaget for innstillingen til konseptvalg og å forberede et fullstendig underlag som grunnlag for investeringsbeslutning for realisering og drift av en CO₂-håndteringskjede. Det vises også til oppdragsbrevet til Gassnova for 2017 for nærmere beskrivelse av arbeidet med fullskala CO₂-håndtering.

Det skal gjennomføres konseptstudier av en hel CO₂-håndteringskjede med CO₂-fangst, -transport og -lagring. Arbeidet skal i tillegg til konseptstudiefasen omfatte gjennomføring av forprosjektering og utarbeidelse av grunnlag for investeringsbeslutning. Gjennomføring av forprosjektering og utarbeidelse av grunnlag for investeringsbeslutning er med forbehold om Stortingets godkjenning av budsjettmidler til dette for 2018. Et grunnlag for investeringsbeslutning for minst ett fullskala CO₂-håndteringsprosjekt skal legges fram høsten 2018.

Mandatet for gjennomføring av konsept- og forprosjekteringsfasen blir oversendt med forbehold om Stortingets godkjenning av budsjettet for 2017, jf. OEDs Prop.1 S (2016-2017). Det kan komme ytterligere presiseringer og tilleggsmoment i forbindelse med behandlingen av budsjettet i Stortinget. Rapporteringsfrister og budsjett for Gassnova og Gassco vil bli oversendt i oppdragsbrev til det enkelte selskap etter at budsjettet er vedtatt i Stortinget.

2. Mål for regjeringens arbeid med fullskala CO₂-håndtering

Samfunns målet for statens satsing på fullskala CO₂-håndtering er:

«Demonstrasjon av CO₂-håndtering skal gi den nødvendige utvikling av CO₂-håndtering, slik at de langsiktige klimamålene i Norge og EU kan nås til lavest mulig kostnad.»

Effekt målet for satsingen er delt i fire elementer:

- 1) Prosjektet skal gi kunnskap som viser at det er mulig og trygt å gjennomføre fullskala CO₂-håndtering
- 2) Prosjektet skal gi produktivitetsgevinster for kommende prosjekter gjennom lærings og -skalaeffekter
- 3) Prosjektet skal gi læring knyttet til regulering og insentivering av CO₂-håndteringsaktiviteter.
- 4) Prosjektet skal etablere markedsaktører, videreutvikle leverandører og gi næringsutvikling

Gassnova skal utarbeide forslag til resultatmål for prosjektet, basert på følgende prioritering 1) HMS, 2) kvalitet og kostnader og 3) tid. Resultatmålene skal godkjennes av styringsgruppen.

3. Omfang og budsjett

Gassnova skal gjennom en utlysningssprosess og forhandlinger inngå avtaler om gjennomføring av studier med inntil tre fangstaktører. Omfang av arbeid som skal gjøres fram mot konseptvalg bør avstemmes med industriaktørene, men må som minimum resultere i tilstrekkelig grunnlag for en rangering av fangstprosjektene basert på etablerte kriterier for konseptvalg.

I forbindelse med konseptvalg høsten 2017 skal Gassnova rangere fangstprosjektene etter avtalte kriterier. Antall prosjekter som får anledning til å gå inn i forprosjektfasen og utarbeide grunnlag for investeringsbeslutning vil bli avklart i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2018.

For transportdelen av arbeidet skal Gassco gjennomføre studier og legge til rette for en prosess der et grunnlag for investeringsbeslutning basert på endelige tilbud kan legges fram høsten 2018. Anskaffelser relatert til studiene, etablering av kontrakt for skipstransport og andre nødvendige kontrakter for støttetjenester skal gjennomføres etter reglene om offentlige anskaffelser.

Gassnova skal gjennom en utlysningssprosess og forhandlinger inngå avtale om videre arbeid med lagerlokasjonen Smeaheia i blokk 32/1, 32/4 og 32/7 med tilhørende landanlegg som er anbefalt modnet videre i mulighetsstudien.

For CO₂-lageret skal det tas utgangspunkt i en lagerkapasitet på 1,5 mill. tonn CO₂ per år. Det skal gjennom konseptstudiefasen for lager utredes ulike alternativer for kapasitet i lageret, med utgangspunkt i resultatene fra mulighetsstudiene. Det skal spesielt legges vekt på å utrede kostnad og nytte for ulike lagringskapasiteter. Videre skal det utredes om det er andre investeringer i for eksempel rørdimensjon, oppvarmings- eller kompresjonskapasitet som bør gjøres nå for å legge til rette for økt kapasitet i fremtiden. Underlag for beslutning vedrørende lokasjon av mellomlager samt kapasitet på rør og CO₂-lager vil ferdigstilles i tilknytning til konseptvalg (DG2) for lagerdelen av prosjektet.

Med forbehold om Stortingets godkjenning vil Gassnova få tildelt 330 millioner kroner til arbeidet med fullskala CO₂-håndtering i 2017. Gassco vil tilsvarende få tildelt 30 millioner kroner til transportdelen av arbeidet.

Departementet legger til grunn at arbeidet skal utføres etter prinsippene for industrielle prosjektløp og statens beste praksis for gjennomføring av store prosjekter. Konseptstudiene og forprosjekteringen skal til sammen dekke dokumentkravene og øvrige krav til prosjektmodenhet for å gjennomføre KS2 etter statens ordning for kvalitetssikring av store prosjekter.

4. Oppgaver og leveranser

Gassnova skal gjennomføre en utlysning av støtte til konseptstudier og forprosjektering for fangst og lager så snart som mulig. Avtalene som inngås med selskapene skal inneholde enten en termineringsklausul eller opsjon på gjennomføring av forprosjektering. Utlysingen skal også legge til rette for å kunne gå over i bygging og drift uten å lyse ut støtte på nytt. Det skal være en åpen utlysning.

Gassnova skal være ansvarlig for forhandling og inngåelse av avtaler om gjennomføring av konseptstudier og forprosjektering for fangst og lagring. Det må etableres en forhandlingsstrategi og departementet vil innen 15. januar 2017 avklare et forhandlingsmandat for Gassnova. Forhandlingsmandatet vil legge vekt på hvordan avtalene med industriaktørene skal legge til rette for gevinstrealiseringen av prosjektet. Gassco skal være ansvarlig for utlysning og inngåelse av avtaler for transportdelen av arbeidet. Dersom styringsgruppen etter konseptstudiene er

gjennomført finner at transport bør inngå i avtalen med lageraktør skal Gassco ha ansvar for å følge opp transportelementene i avtalen mot lageraktør. Anskaffelser av transportstudier samt bistand til disse skal følge regelverk for offentlige anskaffelser. Departementet kan delta som observatør i forhandlingsmøter med industriaktørene om avtalene om konseptstudier og forprosjektering.

Det må arbeides aktivt med gevinstrealisering for å oppnå nytteeffekter av tiltaket, jf. KS1-rapport om fullskala CO₂-håndtering. Gassnova skal derfor blant annet, i samarbeid med aktørene, utarbeide en plan for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid som gjør rede for hvordan det skal arbeides med å realisere nytten av prosjektet. Denne planen bør blant annet omfatte en vurdering av sannsynligheten for at andre utbyggere vil komme etter og at læringen som oppstår i demonstrasjonsanlegget vil spres til etterfølgende utbyggere. Gassnovas plan for gevinstrealisering, inkludert tiltak for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid, skal leveres departementet innen 15. juni 2017. Gassnova skal videre utarbeide nyhetsbrev/statusrapporter for prosjektet som ledd i arbeidet med kunnskapsdeling. Det vises også til omtale av arbeidet med gevinstrealisering i oppdragsbrevet til Gassnova SF for 2017.

I forbindelse med det forberedende arbeidet med innspill til statsbudsjettet for 2018 skal det 7. desember 2016 leveres et anslag for budsjettbehov for 2018 og innen 15. juni 2017 også leveres oppdaterte anslag på budsjettbehov for forprosjekteringsfasen, samt en vurdering av kostnadene for utbyggings- og driftsfasen med basis i estimatene utarbeidet på mulighetsstudienivå (DG1). Gassnova skal også gjøre en vurdering av hvordan en sekvensiell utbygging av fangstprosjekter eventuelt kan gjennomføres.

Med basis i konseptstudiene av CO₂-fangst og -transport skal Gassnova, i samarbeid med Gassco, utarbeide en rapport som skal danne grunnlag for et konseptvalg høsten 2017, med følgende hovedleveranser:

- Oppdatert kostnadsestimat med usikkerhetsnivå +/-30 pst for forprosjektering, bygging og drift
- Reviderte planer for forprosjektering, bygging og drift
- Revidert designbasis og arbeidsomfang
- Reviderte prosjektgjennomføringsstrategier og risikobilde
- Kommersielle forutsetninger og avtalevilkår

Gassnova vil i forbindelse med konseptvalg for fangstdelen av prosjektet høsten 2017 legge frem sin innstilling til rangering av fangstaktører, basert på tildelingskriteriene utarbeidet i forbindelse med utlysning av videre arbeid med fullskala CO₂-håndtering. Konseptstudiefasen for lagringsdelen av prosjektet vil følge en egen tidsplan. For CO₂-lagring gjennomføres det derfor kombinert konseptstudie og forprosjekt med evaluering ved ferdigstilling av grunnlag for investeringsbeslutning (DG3).

Dersom prosjektet blir videreført i en forprosjekteringsfase skal det utarbeides en rapport for en gjennomgående fullskala CO₂-håndteringskjede. Denne rapporten skal tilfredsstillende kravene til grunnlag for investeringsbeslutning (DG3) i Gassnovas styrende dokumenter. Gassco skal utføre transportdelen av arbeidet i henhold til Gasscos krav til prosjektmodning og resultatene fra arbeidet blir en del av Gassnovas grunnlag for investeringsbeslutning (DG3-rapport). Rapporten skal inneholde en innstilling basert på kriteriene utarbeidet ved utlysingen.

Departementet vil ha hovedansvar for arbeidet med insentivstruktur og rammevilkår i investerings- og driftsfasen. Dette arbeidet gjennomføres i samarbeid med Gassnova og Gassco. Det vil bli gjennomført forhandlinger om kommersielle modeller og fordeling av kostnader og

risiko med de industrielle CO₂-fangstaktørene i løpet av konsept- og forprosjekteringsfasen. Departementet skal lede disse forhandlingene. Forhandlingsgruppen vil i tillegg bestå av representanter for Gassnova og departementets juridiske rådgivere. Departementet og Gassnova må samarbeide tett og være godt koordinert for å kunne komme i mål med en balansert løsning i forhandlingene om rammer og insentiver i utbyggings- og driftsfasen. Gassco trekkes inn i arbeidet etter behov.

Det skal utarbeides en prosjektplan som omfatter budsjett, gjennomføringsstrategi, tidsplan, organisering og omfang for arbeidet gjennom konseptfasen og forprosjekteringsfasen fram mot investeringsbeslutning. Planen skal inneholde konkrete aktivitets- og milepælsplaner. Planen skal reflektere arbeidet innenfor hver del av prosjektet samt ha en overordnet plan for hele CO₂-håndteringskjeden. Styringsgruppen skal motta månedlige statusrapporter som viser status for arbeidet målt opp mot prosjektplanen.

Kostnader skal presenteres ved konseptvalg og ved framlegging av grunnlag for investeringsbeslutning. Det skal presenteres oversikt over gjenværende forventede planleggingskostnader, forventede investeringskostnader og forventede driftskostnader. Gassnova og Gassco skal gjennomføre usikkerhetsanalyser av kostnadsestimaterne i tråd med rammeavtalen for statens ordning for kvalitetssikring av store prosjekter både ved konseptvalg for fangstdelen av kjeden og ved investeringsbeslutning.

Styringsgruppen vil initiere en uavhengig gjennomgang av prosjektet i forkant av investeringsbeslutning. Prosjektet skal sette av tid til en slik gjennomgang i forkant av ferdigstilling av rapporter ved framlegging av grunnlag for investeringsbeslutning.

Gassnova og Gassco skal levere koordinerte budsjettinnspill ved fristene som blir klargjort i oppdrags- og tildelingsbrev til det enkelte selskap. I budsjettinnspillet for 2018 skal det gjøres rede for eventuelle endringer i prosjektet etter mulighetsstudierapporten og det skal gis en foreløpig status for konseptstudiene.

Gassnova skal utarbeide en oversikt over leveranser ved hver milepæl. Leveranseplanen skal legges fram for styringsgruppen for godkjenning.

Departementet vil komme tilbake med en plan for kvalitetssikring av prosjektet.

5. Organisering av arbeidet

Departementet har etablert en styringsgruppe for fullskalaprojektet. Departementet leder styringsgruppen og Gassnova er medlem.

5.1. Styringsgruppens ansvar

Styringsgruppen skal sørge for de prinsipielle og overordnede beslutningene i prosjektet. Overordnet vil styringsgruppen ha ansvar for å godkjenne større endringer i prosjektets omfang, budsjett og tidsplan gitt i dette mandatet og andre beslutninger av prinsipiell karakter utover rammene i mandatet. Styringsgruppen kan også stille krav til kvalitetssikring og initiere revisjon av prosjektet, for eksempel ved viktige milepæler.

Styringsgruppen skal godkjenne følgende saker:

- Prosjektets overordna gjennomføringsstrategi og faseinndeling
- Gassnovas forhandlingsmandat til forhandlingene om støtte til konsept- og forprosjekteringsfasen

- Budsjett for prosjektet samt godkjenning av endringer (behov for økte totalrammer eller flytting av budsjettmidler fra et år til neste skal godkjennes av styringsgruppen). Andre budsjettekniske beslutninger og flyttinger er Gassnovas ansvar.
- Godkjenning av framdriftsplan samt endringer av viktige milepæler. Mindre justeringer som ikke påvirker milepæler som konseptvalg, framlegging av grunnlag for investeringsbeslutning og overgang til drift trenger ikke legges fram for styringsgruppa.
- Større endringer i arbeidsomfang, for eksempel behov for tilleggsstudier som henger sammen med budsjett og endring i antall industriaktører involvert.
- Godkjenning av kvalifikasjonskriterier og tildelingskriterier i utlysingsgrunnlag samt plan og dokumentasjon av anskaffelser relatert til transporttjenester.
- Godkjenning av prosjektets innstilling til valg av industriaktører som skal gjennomføre konseptstudier og eventuelt forprosjektering, samt eventuelt valg mellom ulike transportalternativer og transportaktører.
- Støttemodell for investerings- og driftsfasen.
- Relevante beslutninger om rammevilkår og insentivstruktur, for eksempel kostnads- og risikoeksponering mellom industriaktørene og staten samt fordeling av roller og ansvar for gjennomføring og drift.
- Gassnovas leveranser etter dette mandatet.
- Interessentanalyse og tilhørende kommunikasjonsplan samt plan for kommunikasjon av politisk sensitive elementer i prosjektet.
- Overordna plan for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid.

5.2. Gassnovas ansvar

Gassnova skal ha ansvar for gjennomføringen av prosjektet gjennom konseptfasen og forprosjektering. Gassnova har ansvaret for en hensiktsmessig organisering av prosjektet og for å utnevne prosjektleder. Prosjektet skal gjennomføres etter de enkelte industriaktørers prosjektmodeller. Gassnova skal sørge for at det blir utviklet en CO₂-håndteringskjede som overordnet tilfredsstillende Gassnovas krav til modenhet ved de enkelte milepælene. Gassnova har videre ansvar for arbeidet med gevinstrealisering i prosjektet slik at det blir lagt til rette for at prosjektets effektmål kan nås, blant annet plan for kunnskapsdeling og teknologisamarbeid.

5.3. Gasscos ansvar

Gassco vil ha ansvaret for gjennomføringen og organiseringen av transportdelen av arbeidet, og vil rapportere til Gassnova.

6. Tidsplan

Utlysning av konseptstudier og forprosjektering skal skje så snart som mulig, jf OEDs Prop.1 S (2016-2017). Signering av avtaler med industriaktørene skal skje etter at budsjettet for 2017 er godkjent i Stortinget i desember 2016. Utbetaling av støtte kan ikke skje før ESA har godkjent notifiseringen av statsstøtten til konseptstudier og forprosjektering. Konseptstudierapporten for fangst og transport med Gassnovas innstilling til styringsgruppen skal ferdigstilles høsten 2017. Igangsetting av eventuell forprosjektering vil bli avklart etter at konseptstudierapporten er behandlet i styringsgruppen. Den sammenstilte forprosjekteringsrapporten med relevant underlag skal oversendes departementet senest innen utgangen av tredje kvartal 2018. Nærmere tidsfrist for dette vil bli avklart når forprosjekteringsfasen igangsettes. Prosjektet skal gjennomgå KS2 etter statens prosjektmodell. Hovedvekten av dette arbeidet vil skje i forbindelse med milepælene i prosjektet. Statsstøtte til investerings- og driftsfasen skal også notifiseres til ESA. Dette vil skje etter at forprosjekteringsrapporten med relevant underlag er ferdigstilt og endelige avtaler med de aktuelle industriaktørene er inngått.

Frister for rapportering og datoer for planlagte møter i 2017

Måned	Rapportering/møte	Tidspunkt
Januar	Langtidsbudsjett 2018-2021 - TCM	9. januar
Februar	Oppgaver i forbindelse med statsregnskapet 2016	1. februar
Mars	Forslag om budsjettendringer og større omprioriteringer i første halvår – Gassnova SF	1. mars
	Oppdatering av budsjett 2017 for TCM	1. mars
	Årsrapport for 2016	15. mars
April	Budsjettforslag for 2018 - Gassnova SF	3. april
Mai		
Juni	Oppdatering av budsjett 2018 for TCM Foretaksmøte Kontaktmøte	15. juni
Juli		
August		
September	Forslag om budsjettendringer og omprioriteringer i 2. halvår – Gassnova SF	19. september
	Regnskap per 31. august og prognose for resten av året for Gassnova SF	19. september
Oktober	Oppdatering av budsjett 2017 for TCM	10. oktober
November	Redegjørelse for overordnede risiko- og vesentlighetsvurderinger	1. november
	Foreløpig oppdragsbrev til Gassnova SF for 2018	medio november
	Møte om foreløpig oppdragsbrev for 2018 og satsingsforslag 2019	ultimo november
Desember	Ev. satsingsforslag for 2019 Kontaktmøte	1. desember

Det planlegges gjennomført to kontaktmøter mellom departementet og Gassnova i 2017. Det vil bli avholdt møter hvor budsjett og planer for innværende og kommende år vil bli diskutert. Når behov for diskusjon av spesielle temaer oppstår, vil møter bli avholdt etter nærmere varsel.

Rundskriv R

Alle departementa
Statsministerens kontor

Nr.
R-10/2016

Vår ref
16/4225 TS

Dato
09.12.2016

Rapportering til statsrekneskapen for 2017

Rundskrivet er fastsett av Finansdepartementet med heimel i *Reglement for økonomistyring i staten* § 3.

1. Innleiing og innhald

Rundskrivet inneheld fristar og krav til rapporteringa til statsrekneskapen for 2017.

I pkt. 3 er det gjeve fristar for rapportering til statsrekneskapen for 2017. Pkt. 4 handlar om krav til rapportering til statsrekneskapen for ordinære statlege forvaltningsorgan og statens forvaltningsbedrifter. Pkt. 5 handlar om rapportering for verksemder med særskilde fullmakter og statlege fond. Endra rapporteringsform frå 2016 er innarbeidd. Bruken av informasjon frå statsrekneskapen er omtalt i pkt. 6. I pkt. 6.2 er det gitt ei kort omtale av det utvida innhaldet i den månadlege publiseringa av statsrekneskapen.

2. Verkeområdet for rundskrivet

Rundskrivet gjeld for statlege forvaltningsorgan, medrekna departement, jf. reglement for økonomistyring i staten § 2. Forvaltningsorgan omfattar ordinære statlege forvaltningsorgan (“bruttobudsjetterte verksemder”), forvaltningsorgan med særskilde fullmakter til bruttoføring utanfor statsbudsjettet (“nettobudsjetterte verksemder”) og statens forvaltningsbedrifter. Desse er heretter kalla verksemder. Det vert presisert at rundskrivet òg gjeld ved forvaltning av statlege fond.

3. Fristar for å rapportere til statsrekneskapen for 2017

<u>Periode</u>	<u>Frist</u>	<u>Periode</u>	<u>Frist</u>
1.1. – 31.1.2017	15.2.2017	1.1. – 31.7.2017	15.8.2017
1.1. – 28.2.2017	15.3.2017	1.1. – 31.8.2017	15.9.2017
1.1. – 31.3.2017	18.4.2017	1.1. – 30.9.2017	16.10.2017
1.1. – 30.4.2017	15.5.2017	1.1. – 31.10.2017	15.11.2017
1.1. – 31.5.2017	15.6.2017	1.1. – 30.11.2017	15.12.2017
1.1. – 30.6.2017	14.7.2017	1.1. – 31.12.2017	15.1.2018

4. Rapportering frå bruttobudsjetterte verksemder og forvaltningsbedrifter

4.1 Rekneskapsrapport

Bruttobudsjetterte verksemder og forvaltningsbedrifter skal kvar måned sende inn rekneskapsrapportar¹ etter kontantprinsippet med akkumulerte tal for den perioden rekneskapen omhandlar.

Rekneskapsrapportar til statsrekneskapen skal innehalde rekneskapslinjer etter følgjande struktur (sjå vedlegg 1 for meir informasjon):

- statskonto
- artskonto
- beløp
- fullmakt

Rekneskapsrapporten skal innehalde *statskonto* og *artskonto* etter følgjande definisjonar:

- *Statens kontoplan*: Ei standardisert inndeling av statsbudsjettet og statsrekneskapen i utgifter, inntekter, egedelar, gjeld og eigenkapital.
- *Statskonto*: Kontoar i statens kontoplan som skal inngå i rapporten til statsrekneskapen, jf. rundskriv R-101.
- *Standard kontoplan*: Ein felles, standard kontoplan som verksemdene skal bokføre på i sine rekneskap. Standard kontoplan er fastsett på eit obligatorisk siffernivå og delar inn og grupperer verksemdene sine utgifter/kostnader, inntekter, egedelar og gjeld etter art.
- *Artskonto*: Kontoar i standard kontoplan på obligatorisk siffernivå som skal inngå i rapporten til statsrekneskapen, jf. rundskriv R-102.

Kvar rekneskapsline skal innehalde fullmakt til postering på statskonto. Verksemda skal normalt nytte *eiga fullmakt*² når posteringa har heimel i tildelingsbrev til verksemda, og når posteringa gjeld statskontoar som er tilvist verksemda eller er felles og opne for alle verksemder (sjå vedlegg 2). Ved postering på andre statskontoar (framandt kapittel) skal *belastningsfullmakt* nyttast.

---

¹ Den einskilde verksemda vil normalt sende ein rapport til statsrekneskapen. Einskilde verksemder *kan* ha valt å organisere seg med fleire rekneskapsførarar, til dømes regionalt, slik at det vert sendt fleire rapportar til statsrekneskapen kvar måned.

² Verksemder som er omfatta av nettoføringsordninga for budsjettering og rekneskapsføring av meirverdiavgift, skal bruke *eiga fullmakt* ved rapportering av betalt meirverdiavgift på kap. 1633, post 01. Dersom ei verksemd får belastningsfullmakt på ein budsjettpost (01-49) som inngår i nettoføringsordninga, kan betalt meirverdiavgift ved bruk av fullmakta rapporterast på kap. 1633, post 01 ved å nytte *belastningsfullmakt*, jf. rundskriv R-101.

Forvaltningsbedriftene og Statens direkte engasjement i petroleumsverksemda (SDØE) skal for post 24 driftsresultat i tillegg rapportere på underpostar.

Rekneskapsrapporten skal sendast elektronisk til statsrekneskapen. Nærare detaljar om rekneskapsrapporteringa til statsrekneskapen finst på

<http://www.dfo.no/Forvaltning/Statsregnskapet>

Etter at verksemda har sendt inn rekneskapsrapporten skal ho henta avstemmingsliste frå statsrekneskapen og kontrollere at posteringane i statsrekneskapen er i samsvar med rekneskapen som er rapportert inn. Ved avvik skal feilen rettast etter instruksjon frå DFØ. Avstemminga skal dokumenterast. Sjå pkt. 4.3 om avstemming av mellomvære med statskassa.

4.2 Om rapportering av mellomvære med statskassa

Kvar rekneskapsfører³ er tildelt kvar sin 6-sifra statskonto for mellomvære med statskassa. Transaksjonar på balanse-/interimskontoar skal i S-rapporten rapporterast på statskontoen for mellomvære med statskassa og vera spesifisert med artskonto etter standard kontoplan på obligatorisk nivå, jf. vedlegg 1.

Statskontoen for mellomvære med statskassa skal være spesifisert med artskonto⁴ 1980 for inngåande behaldning (IB) og artskontoar for behaldningar av fordringar og gjeld ved utgangen av rapporteringsperioden.

For nærare omtale av artskonto 1980 *Avrekning mellomvære*, sjå rettleiing til standard kontoplan og omtale av kontogruppe 19. Her vert òg overføring av balansekontoar til nytt år omtalt, jf. www.dfo.no/kontoplan.

Sjå vedlegg 3 for meir informasjon om saldo på oppgjerskontoar ved årets slutt.

4.3 Avstemming av mellomvære med statskassa

Avstemming av mellomvære med statskassa skal dokumenterast ein gong i månaden. Det følgjer av *Bestemmelser om økonomistyring i staten* (bestemmelsene) pkt. 3.5.1 og 4.4.6. Verksemdene skal dokumentere balansen og avstemme og spesifisere rapporterte tal. Avstemminga og spesifikasjonen skal omfatte alle balanse-/interimskontoar.

---

³ Sjå fotnote 1 om rekneskapsrapport og rekneskapsfører.

⁴ Bruttobudsjetterte verksemdar nyttar artskonto 1980, medan forvaltningsverksemdene nyttar artskonto 1970.

Utgående balanse for mellomvære med statskassa for ein aktuell periode kjem fram slik i statsrekneskapen:

Inngående balanse per 1.1.	
+ Netto endring i mellomvære for rapporteringsperioden	
= Utgåande balanse for rapporteringsperioden	

Saldo på konto for mellomvære med statskassa skal spesifiserast på relevante artskontoar i kontoklasse 1 *Eigedelar* og kontoklasse 2 *Statens kapital og gjeld* ved rapportering til statsrekneskapen. Verksemdene pliktar å kunna dokumentere beløpa som inngår i mellomvære med statskassa.

4.4 Handtering av feil i rekneskapsåret og ved årsavslutning

Dersom den periodevise kontrollen og oppfølginga mot statsrekneskapen avdekkjer feil eller manglar, skal verksemdene ta dette opp med DFØ slik at feilen kan korrigerast innan fristen for neste rekneskapsrapportering.

Rekneskapsrapporten frå den einskilde verksemda per 31. desember 2017, med rapporteringsfrist 15. januar 2018, skal vere ein komplett rekneskap utan kjente feil eller manglar. Dei einskilde departementa må understreke for dei underliggjande verksemdene at eventuelle feil og manglar som vert identifiserte i rekneskapen skal rapporterast til DFØ og korrigerast fortløpande. Som hovudregel skal dette gjerast innan neste rekneskapsrapportering, slik at førebels statsrekneskap for 2017 vert korrekt. Ompostering etter at førebels rekneskap føreligg er i hovudsak meint å verte nytta der førebels rekneskap ikkje er avstemt med verksemda sin rekneskap i samband med innsending av siste rekneskapsrapport.

4.5 Ved omorganisering

Når rekneskapsførarar vert overførde frå eit departement til eit anna, eller når rekneskapsførarar skal samlast i større einingar, eller vert delte opp, får det konsekvensar for mellomværet som dei har med statskassa.

Dersom dette skjer skal verksemdene kontakte DFØ så tidleg som mogleg for avklaring av korleis overføring av mellomvære og/eller opphør av mellomvære skal handsamast. Eventuelle endringar i oppgjerskontoar i Noregs Bank i samband med omorganisering må takast opp med DFØ, sjå rundskriv R-104.

5. Rapportering for nettobudsjetterte verksemdar og statlege fond

For nettobudsjetterte verksemdar og statlege fond vert det rapportert forenkla til statsrekneskapen om likvidbevegelsen på oppgjerskonto i Noregs Bank, jf. bestemmelsene pkt. 3.5.4 og 3.5.6. Rapporten skal vere avstemt med rekneskapen til verksemda eller fondet før den vert sendt til statsrekneskapen.

Frist for å levere likvidrapporten (L-rapporten) til DFØ går fram av pkt. 3. I 2016 er det gjort ei endring slik at L-rapporten no vert å levere ved direkte registrering i mottakssystemet for statsrekneskapen i DFØ. L-rapporten skal vere avstemt mot oppgjerskontoen i Norges Bank

Rapporten skal mellom anna innehalde banksaldo og bankbevegelse på statskonto og artskonto (sjå vedlegg 4 for detaljar) .

Innhaldet i rapportane vert kontrollert ved handsaming i mottakssystemet. Kontrollen omfattar mellom anna nytta konto, saldo på konto i Noregs Bank og status på rapporteringa. Når mottakssystemet godtar ein L-rapport, vert rapporteringsstatus sett til «data validert ok». Den som rapporterer får ei kvittering som syner innhaldet i rapporteringa og om denne er kontrollert og funne i orden. Det er ikkje krav om å hente ut særskild avstemmingsliste i tillegg.

For nettobudsjetterte verksemdar og fond vert behaldninga på oppgjerskontoane ført over til nytt år, jf. pkt. 4.2 og vedlegg 3.

6. Bruken av rekneskapsinformasjonen i statsrekneskapen

6.1 Primær bruk, Riksrevisjonen og Statistisk sentralbyrå

Når rapportane frå dei statlege verksemdene og rekneskapsførarane er mottokne, utarbeider DFØ kvar månad ein samla løvingsrekneskap over budsjettkapitla til kvart departement. DFØ sender dei samla løvingsrekneskapane til departementa. Når året er slutt, utarbeider DFØ ein endeleg løvingsrekneskap og kapitalrekneskap som inngår i Meld. St. 3 om statsrekneskapen.

I tillegg til den primære bruken av statsrekneskapsinformasjonen i budsjettoppfølginga og i Meld. St. 3, har statsrekneskapen to andre sentrale bruksområde.

For det fyrste hentar Riksrevisjonen detaljert rekneskapsinformasjon frå statsrekneskapen. Informasjonen vert nytta i den årlige revisjonen og kontrollen med statsrekneskapen og revisjonen av rekneskapen i dei einskilde statlege verksemdene, jf. lova om Riksrevisjonen (lov 2004-05-07-21).

For det andre vert rekneskapsinformasjonen sendt til Statistisk sentralbyrå (SSB) som utarbeider nasjonalrekneskapen og statistikk om offentlege finansar. SSB utfører òg Noregs plikter knytt til internasjonal rapportering. SSB får tal frå statsrekneskapen kvar månad. Rapporteringa er basert på ein avstemt statsrekneskap som er spesifisert på kapittel/post-nivå, dvs. det same nivået som vert rapportert i meldinga til Stortinget.

SSB får i tillegg informasjon om dei einskilde rekneskapsrapportane som utgjer statsrekneskapen med rapportert rekneskap per rekneskapsførar som syner kapittel/post, standard kontoplan, jf. rundskriv R-102, og rapportert underpost for kvar eining med utgiftspost 24 (forvaltningsverksemdar), jf. rundskriv R-101.

6.2 Publisering av månadleg statsrekneskap

DFØ publiserer kvar månad ein førebels løvingsrekneskap for utgifter og inntekter på kapittel/post på internett.

I tillegg vert månadleg rekneskap etter standard kontoplan publisert på DFØs heimesider ved ei rådatafil som omfattar heile løvingsrekneskapen. I tillegg til alle kapittel og postar inneheld fila informasjon etter standard kontoplan, verksemd, fagdepartement for den einskilde budsjettpost, og ansvarleg departement for den rapporterende verksemda.

For månadene januar til november vert rekneskapen lagt ut fyrste arbeidsdag i månaden etter rapporteringsfristen til statsrekneskapen. For rekneskapen per 31. desember vert rekneskapen

lagt ut fyrste arbeidsdag i månaden etter at rekneskapen er bekrefta av departementa, normalt fyrste arbeidsdag i mars.

DFØ skal innan 1. oktober 2017 modernisere publiseringsløysinga. Det skal mellom anna verte betre høve til å søke i data og nytte desse til analyse og samanlikning av ressursbruken mellom statlege verksemdar og over tid, jf. omtale i kap. 8.4.1 i Prop. 1 S (2016–2017) *Statsbudsjettet 2017*. Siktemålet er å gjere rekneskapsinformasjonen betre tilgjengeleg og nyttig for eit breitt publikum. Finansdepartementet ventar at løysinga vil vere eit svar på Børmer-utvalets ønske om betre høve til innsyn i statlege rekneskapar.

7. Forvaltning

Forvaltninga av statsrekneskapen ligg til DFØ. Som del av denne oppgåva fastset DFØ nærare krav til rekneskapsrapporten og gjev retningsliner for korleis verksemdene skal rapportera. Sjå nettsidene til DFØ for meir informasjon: www.dfo.no/forvaltning/statsregnskapet

Retningslinene og oppdatert informasjon om standard kontoplan finst på nettsidene til DFØ, www.dfo.no. Sjå òg lenkja <http://www.dfo.no/no/Forvaltning/Standard-kontoplan>

Har du spørsmål om rapporteringa til statsrekneskapen kan dei rettast til DFØ:

Seksjon for konsernsystemer
Telefon sentralbord: 40 00 79 97
E-post: statsregnskap@dfo.no

Med helsing

Astri Tverstøl e.f.
avdelingsdirektør

Torstein Sørbotten
fagdirektør

Vedlegg (4)

Kopi:
Stortingets administrasjon
Riksrevisjonen
Direktoratet for økonomistyring

Dokumentet er elektronisk godkjend og har difor ikkje handskrivne signaturar.

Vedlegg 1

Månadleg saldorapport (S-rapport) til statsrekneskapen skal innehalde rekneskapslinjer med følgjande informasjon:

Statskonto	Artskonto	Saldo	Merknad
Kkkkpp	aaa	000 000	Ein rad for kvar aktuelle statskonto i løvingsrekneskapen i nummerserien 0001-5999. Kapittel og post utgjær 6 siffer. For post 24 nyttar forvaltningsbedriftene 8 siffer (underpost). Artskonto etter standard kontoplan på obligatorisk nivå, normalt på 3 siffer.
60xxxxxx	19x	000 000	Ein rad for kvar tilviste 8-sifra statskonto i 60-serien i kapitalrekneskapen til verksemda sine bankkontoar/oppgjerskontoar i Noregs Bank. Artskonto 19x, der 193 nyttast for bankkonto innbetaling, 194 nyttast for bankkonto utbetaling og 195 nyttast dersom verksemda har tatt i bruk ein oppgjerskonto som dekkjer både inn- og utbetaling.
7xxxxxx	1980/1970 1xx 2xx	000 000	Eigen 6-sifra statskonto i 70-72-serien i kapitalrekneskapen til verksemda sitt mellomvære med statskassa. Statskontoen skal spesifiserast med artskontoar i fleire rader: Artskonto 1xx for spesifikasjon av verksemda si behaldning av fordringar. Artskonto 2xx for spesifikasjon av verksemda si behaldning av gjeld. For nærare omtale av artskonto1980 (1970) <i>Avrekning mellomvære</i> , sjå rettleiing til standard kontoplan og omtale av kontogruppe 19. Her vert og overføring av balansekontoar til nytt år omtalt, jf. www.dfo.no/kontoplan Samla rapportering av IB og behaldningar av mellomvære over statskonto 7xxxxxx svarer til netto endring av mellomværet.
6000-9999	xxx	000 000	Normalt 6-sifra statskonto dersom verksemda er tilvist andre statskontoar å rapportera på i kapitalrekneskapen. Artskonto etter standard kontoplan på obligatorisk nivå, normalt på 3 siffer.

Kvar rekneskapsline skal i tillegg innehalde fullmakt til postering på statskonto.

Rekneskapsrapporten skal sendast elektronisk til statsrekneskapen. Sjå meir om rekneskapsrapporteringa på: <http://www.dfo.no/Forvaltning/Statsregnskapet>

Vedlegg 2

Felleskontoar som skal rapporterast som Eiga fullmakt til statsrekneskapen.

Kap 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse

Kap 5341 Avdrag på uteståande fordringar,
post 91 Alminnelege fordringar

Kap 5603 Renter av statens kapital i statens forretningsdrift,
post 80 Renter av statens faste kapital
post 81 Renter av mellomrekneskapen

Kap 5605 Renter av statskassas kontantbeholdning og andre fordringar,
post 83 Av alminnelege fordringar

Kap 5700 Folketrygdas inntekter,
post 72 Arbeidsgjevaravgift

Vedlegg 3

Saldo på oppgjerskontoar ved årets slutt

Noregs Bank fører saldo på verksemda sin(e) oppgjerskonto(ar) slik at kontoane syner 0 (null) ved starten av nytt rekneskapsår. Saldo på oppgjerskonto(ar) vert nullstilt ved at saldo vert ført over til statskassas årsoppgjerskonto i Noregs Bank.

Tømming av oppgjerskontoane skal skje i fyrste rekneskapsperiode (januar) og ikkje siste rekneskapsperiode (desember). Tømmebeløpet vil gå fram av første kontoutskrift frå Noregs Bank for januar.

Verksemda skal ved overføring av utgåande balanse til nytt rekneskapsår bokføre saldoen på oppgjerskontoen mot avrekning med statskassa i kontospesifikasjonen, slik at saldo på dei oppgjerskontoar verksemda disponerer viser 0 (null) ved starten av nytt rekneskapsår. Nullstillinga av saldo ved overføring av utgåande balanse til nytt rekneskapsår skal ikkje inngå i årets bevegelsar på oppgjerskontoen(e), og heller ikkje i årets bevegelsar som rapporterast til statsrekneskapen.

Unntak frå denne prosedyren er nettobudsjetterte verksemder og fond der beholdningar på oppgjerskontoane vert overførte til nytt år.

Vedlegg 4

Informasjon som skal fyllast ut i L-rapporten:

Periode			
Org. Nr.			
Regnskapssentral	*		
	Statskonto	Artskonto	Beløp
IB	*		
Bevegelse	*		
UB	*		

*) Førehandsutfylt i systemet.

- *Periode:* Den perioden som rapporteringa gjeld (ååååmm)
- *Org.nr.:* Verksemda sitt organisasjonsnummer eller tildelt nummer fra DFØ for statlige fond.
- *Rekneskapssentral:* Vert automatisk fylde inn av systemet ut frå informasjonen som er registrert på org.nr.
- *IB beløp:* Inngåande balanse for rapporteringsperioden
- *Endring:* Summen av betalingstransaksjoner for rapporteringsperioden.
- *UB beløp:* Utgåande balanse for rapporteringsperioden.
- *Statskonto:* Tildelt 6- eller 8-sifra statskonto i kontogruppe 81/82 (førehandsutfylt)
- *Artskonto:* Frå 2017 skal artskonto 238 nyttast, enten rapporteringa gjeld eit statleg fond eller ei nettobudsjettert verksemd.

I rapporteringsperioden overfører DFØ kvar dag godkjende L-rapportar frå mottakssystemet til kontospesifikasjonen i statsrekneskapen. Dersom brukaren ynskjer det, kan han, etter at DFØ har oppdatert kontospesifikasjonen, bestille ei utvida kvittering. Denne vil syne ein L-rapport med informasjon om overføringa til kontospesifikasjonen, mellom anna statskonto 600110 med artskonto 196, som vert nytta som automatisk motpost ved rapportering av L-rapporten.

Departementa mottek informasjon om likviditeten i kapitalrekneskapen i den månadlege rapporteringa frå DFØ etter at rapporteringa til statsrekneskapen er avslutta. Kapitalrekneskapen syner bankbevegelser og saldo i Noregs Bank for alle nettobudsjetterte verksemder og fond som rapporterer til statsrekneskapen.

Meir informasjon om likvidrapporteringa til statsrekneskapen finst på <https://dfo.no/fagomrader/statsregnskapet/regnskapsrapportering/>

Krav til innhold i årsrapport

Del I Leders beretning

Følgende innhold bør inngå i del I som signeres av virksomhetens leder:

- Lederens overordnede vurdering av de samlede resultater, ressursbruk og måloppnåelse for året.
- En overordnet framstilling av de viktigste prioriteringene for året.
- Kort omtale av de sentrale forhold, interne og eksterne, som har hatt betydelig innvirkning på oppnådde resultater.
- Kort omtale av viktige ytre og indre utviklingstrekk og rammebetingelser som vil kunne få innvirkning på virksomhetens resultater framover.

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Omtale av foretaket, departementstilhørighet og tilknytningsform beskrives. Deretter presenteres samfunnsoppdraget, med hovedvekt på ansvarsområde og overordnede mål. Samarbeid med andre virksomheter kan også omtales her. Vesentlige endringer som angår foretaket og samfunnsoppdraget omtales.

Omtale av organisasjonen

Gassnovas organisasjonsstruktur angis, gjerne i form av et overordnet organisasjonskart, foretakets toppledelse navngis, antall ansatte og årsverk oppgis, og hvor foretaket er lokalisert. Vesentlige endringer som gjelder organisasjonen omtales.

Presentasjon av utvalgte nøkkeltall

Det skal utarbeides nøkkeltall fra årsregnskapet som kan bidra til å beskrive utviklingen av virksomheten. I tillegg skal følgende nøkkeltall fra årsregnskapet til Gassnova SF presenteres i del II:

1. Årsverk
2. Samlet tildeling
3. Utnyttelsesgrad
4. Administrasjonstilskudd
5. Lønnsandel av administrasjonstilskudd
6. Lønnsutgifter per årsverk
7. Konsulentandel av administrasjonstilskudd

Nøkkeltallene skal gi nyttig informasjon om virksomheten, og de skal kunne brukes til sammenligning over tid.

Del III Årets aktiviteter og resultater

Følgende innhold skal inngå i del III:

1. Redegjørelse for oppnådde resultater, der det inngår:
  - a. Graden av måloppnåelse skal forklares på bakgrunn av styringsparametere tilhørende de mål og eventuelle oppdrag som er beskrevet i oppdragsbrev og avtale. Vesentlige avvik skal rapporteres og forklares.
  - b. Hovedfunn i gjennomførte evalueringer
2. Analyse og vurderinger (av resultater, oppnådde effekter og effektiv ressursbruk)
3. En samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget

Fremstillingen bør være systematisk og oversiktlig. Bruk gjerne tabeller og diagrammer. Selv om årsrapportens del III skal omhandle årets resultater, vil bruk av tidsserier sette årets resultater i en sammenheng, og derfor være nyttig.

Del IV Styring og kontroll i virksomheten

Følgende innhold bør inngå i Del IV:

- Overordnede vurdering av styring og kontroll i virksomheten
- Redegjøre for virksomhetens overordnede risiko- og vesentlighetsvurderinger og de viktigste tiltak som er gjennomført for å adressere disse.

Del V Vurdering av framtidutsikter

I denne delen vurderer virksomheten sin evne til å løse samfunnsoppdraget og oppfylle overordnede mål i et framoverskuende perspektiv. Del V bør ta opp forhold som har blitt aktuelle i løpet av året og som virksomheten mener vil ha betydning for de kommende år.

Del VI Årsberetning og årsregnskap for Gassnova SF

Det skal utarbeides årsregnskap for Gassnova SF med revisors beretning og årsberetning fra styret, jf. statsforetaksloven §§ 39 og 41.

Det skal redegjøres for samfunnsansvar i henhold til forventningene som er omtalt i Meld. St. 27 (2013-2014) Et mangfoldig og verdiskapende eierskap.

Styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør og øvrige ledende ansatte skal tas inn som eget punkt i årsberetningen.

Note i årsregnskapet om lønnskostnader skal vise samlet godtgjørelse til ledende ansatte, fordelt på lønn, annen godtgjørelse og kostnadsført pensjon.

VII Årsregnskap for Fond for CO₂-håndtering

Det skal utarbeides separat årsregnskap for fondet, jf. punkt 4.2 i Instruks for økonomistyring av Fond for CO₂-håndtering.